

Gróðurmörk á Austurlandi, Mið-Norðurlandi og Vestfjörðum

Björn Traustason, Sigmar Metúsalemsson, Einar Grétarsson, Fanney Ósk Gísladóttir og Ólafur Arnalds

Landbúnaðarháskóla Íslands, Keldnaholti, Reykjavík

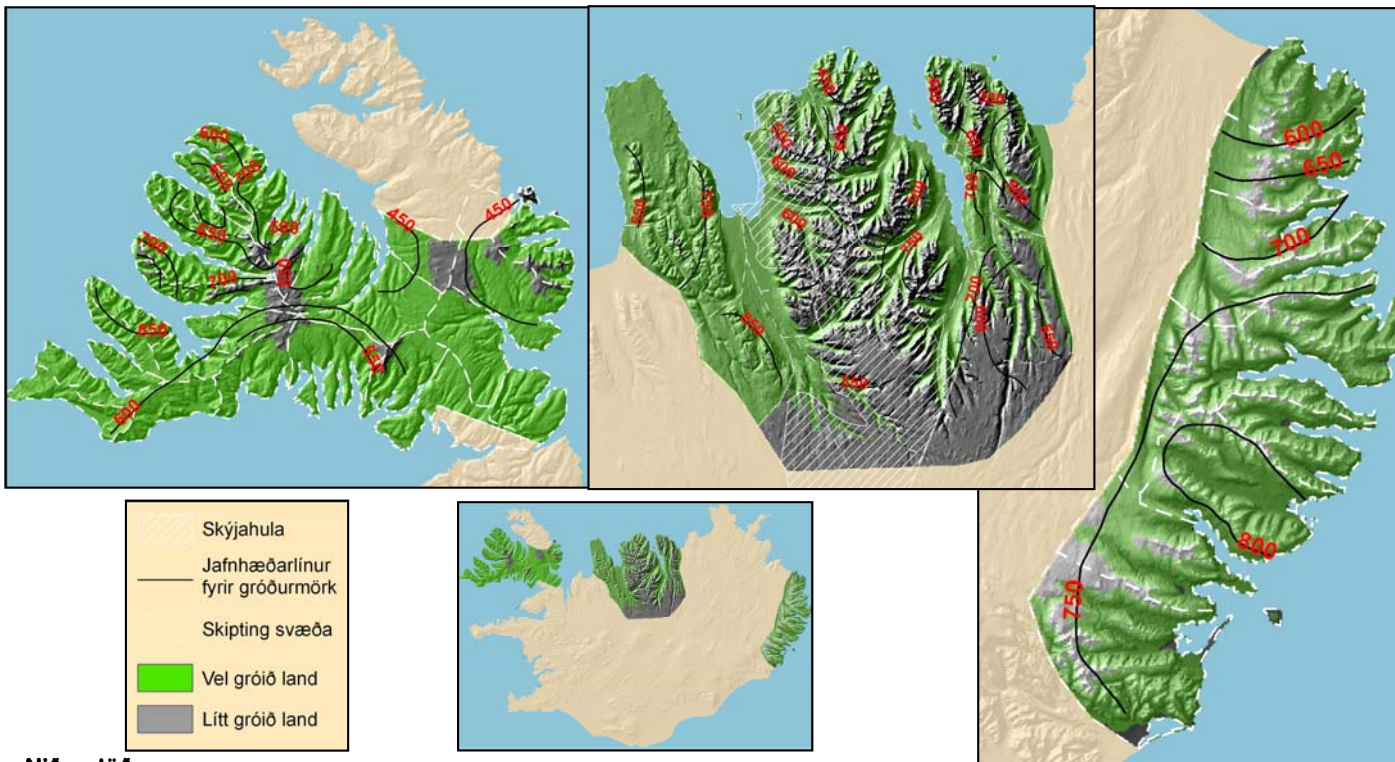
Inngangur

Yfirborðsflokkun Nytjaland má nota til að reikna út núverandi gróðurmörk með meiri nákvæmni en áður hefur verið mögulegt. Ákveðið var að reikna gróðurmörk utan eldvirka beltisins þannig að rof hefði síður áhrif á legu gróðurmarkanna, samkvæmt yfirliti um jarðvegsrof á Íslandi (Ólafur Arnalds o.fl. 1997) er tiltölulega lítið um alvarlegt jarðvegsrof á Austurlandi, Mið-Norðurlandi og Vestfjörðum. Í þessum landslutum og því má áætla að gróðurmörk stjórnað fremur af veðurfari en rofi, en þó er landnýting einnig mikilvægur þáttur sem ekki er metin að þessu sinni.

Aðferðir

Gróðurmörk voru reiknuð út fyrir með aðstoð hæðarlíkans og yfirborðsflokkunar Nytjaland. Hverjum landshluta var skipt upp í mörg smærri svæði (sjá mynd 1). Vestfjörðum var skipt í 28 svæði, Norðurlandi í 25 svæði og Austfjörðum í 9 svæði. Skiptingin miðaðist við vatnaskil eða að gróðurfur væri svipað innan hvers svæðis. Yfirborðsflokkun Nytjaland var skipt í tvo flokka, gróíð land og ógróíð land. Hæðarlíkan var skipt upp í 100 m hæðarbil. Gróðurmörk hvers svæðis voru skilgreind þar sem hlutfall ógróins lands náði 70 % innan hæðarbils. Gróðurmörk á milli hæðarlína eru reiknuð á grundvelli landslandlíkans. Reiknað var vegið meðaltal gróðurmarka fyrir hvern landshluta. Svæðin innan hvers landshluta eru misstór og voru stærri svæðin látin veita þyngra en þau minni.

Við framsetningu gagnanna voru dregnar jafnhæðarlínur sem gefa til kynna sveiflur í gróðurmörkum milli svæða, en staðsetningar jafnhæðarlínanna voru dregnar með hliðsjón af útreiknuðum gróðurmörkum. Jafnhæðarlínurnar voru dregnar til að sýna ákveðið mynstar frá einum stað til annars en þau sýna ekki nákvæm gróðurmörk.

Niðurstöður

Eins og tafla 1. gefur til kynna eru gróðurmörkin hæst á Austfjörðum, en lægst á Vestfjörðum. Mesta spönn gróðurmarka er á Norðurlandi, en þar er 550 m munur á lægstu og hæstu gróðurmörkum. Tekið var N-S þversnið um Tröllaskaga og Austfirði, en A-V snið fyrir Vestfirði. Sniðin á Tröllaskaga og Austfjörðum spanna eina breiddargráðu, en á Vestfjörðum

rúmlega eina og hálfu breiddargráðu (sjá mynd 1). Tafla 2. sýnir að almennt hækka gróðurmörk eftir því sem sunnar dregur, en þegar komið er upp á hálendi suður af Tröllaskaga lækkagróðurmörkin á ný. Hæstu gróðurmörk á Mið-Norðurlandi eru í hliðum Glerárdals, um 750 m og í fjöllum vestan Skagafjarðar, en þar eru gróðurmörkin frá 750 upp í 850 m. Á Austfjörðum eru lægstu gróðurmörkin nyrst, þ.e. í Borgarfjarðarfjöllunum og hækka almennt eftir því sem sunnar dregur.

Hæstu gróðurmörkin á Austfjörðum finnast ofan Breiðdalsvíkur, um 800 m. Á Vestfjörðum eru gróðurmörkin lægst á Ströndunum, um 450 m, en nokkuð hærrí í Reiphólsfjöllum. Gróðurmörkin hækka síðan á Glámu og eru hæst vestast í fjöllum fjarðanna eða um 700 m.

Niðurstöður sýna eindregið að ekki er hægt að marka eina hæð fyrir gróðurmörk Íslands, þau eru afar breytileg eftir landslutum og jafnvel innan þeirra.

Landshluti	Vegið meðaltal	Spönn
Vestfirðir	575 m	450 m - 700 m
Mið- Norðurland	621 m	300 m - 850 m
Austurland	730 m	600 m - 800 m

1. tafla. Meðalhæð gróðurmarka fyrir hvern landshluta.

N-S þversnið um Tröllaskaga		N-S þversnið eftir Austfjörðum		A-V þversnið eftir Vestfjörðum	
Breiddargr.	Gróðurmörk	Breiddargr.	Gróðurmörk	Breiddargr.	Gróðurmörk
66°10	450 m	65°30	600 m	21°20	450 m
66°00	500 m	65°20	650 m	21°40	450 m
65°50	650 m	65°10	700 m	22°00	450 m
65°40	700 m	65°00	750 m	22°20	450 m
65°30	700 m	65°50	800 m	22°40	600 m
65°20	550 m	64°40	750 m	23°00	600 m
65°10	550 m	64°30	750 m	23°40	650 m
				24°00	650 m

2. tafla. Hæð gróðurmarka eftir þversniði um Tröllaskaga, Austfirði og Vestfirði.